

Ջանիկ ու անեղծանելի տպաւորութիւն մըն է՝ որ միշտ անջնջելի կը մնայ .

Եւս կերպով՝ զօրաւոր ու պարզ միջոցներով պատրաստել այդ մատաղ ոգիները յիմացութիւն ճշմարտին , որ նոյն իսկ Բստուծոյ լոյսն ըսել է . այն մատաղ սրտերը՝ ի սէր բարւոյն , որ ճշմարտին նշոյլն է . ու բոլոր իրենց կեանքը՝ ի կրթութիւն բարւոյն . և ասով այնպէս ընել՝ որ իրենց դաստիարակութեան տպաւորութեանցն ու յիշատակներուն մէջ կարենան գտնել երջանկութիւնը , ճշմարտութիւնն ու առաքինութիւնը , և միանգամայն իրենց բընութեանն ալ բարձրագոյն պատիւը .

Երբէն կը դառնամ կ'ըսեմ . այսպիսի է ահա այն մեծ գործքը . այս է դաստիարակութիւն էական վախճանը . այս մանկութեան դաստիարակացը բարձր ու նուիրական պաշտօնը :

Եւս է ահա ընդհանրական ու էական Գասաբարանութիւնը , որուն որ ամէն մարդ՝ որ աշխարհք կու գայ՝ իրաւունք ունի :

Եւս է գերազանցօրէն խօսելով՝ մարդկային Դաստիարակութիւնը : Բայց նորէն կ'աղաղակեմ , և յուսամ որ ալ հիմա շատ աւելի լաւ պիտի հասկըցուի խօսքս՝ թէ Բոլորովին ու ամենայն կերպով կրօնական մեծարանաց գործք մըն է ասիկայ :

Գաղղիական աբիսինի :

Գաղղիացի մը գունդ մը կարիճ զօրքի գլուխ կեցած՝ բազմաթիւ լճնամեաց դէմ պատերազմելու կ'երթար . մէկը մէկալը ըսին իրեն թէ անոնց դիմացը ելլելէն առաջ լրտեսներ խաւրէ որ զօրքին թիւը իմացուի . “ Եղէկ , աղէկ , պատասխանեց այն քաջը , երթանք ջարդենք մէյ մը զանոնք ու ետքը գլուխներն կը համրենք ” :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

Գերմանացոյ կենցաղն ու բնաւորութիւնը :

(Տես կրեւ 215)

Օգացմանց ու սովորութեց , հանձարի ու ախորժակի մէջ համաձայնութիւն չկայ Գերմանիա . կրթութիւնն ու բնութիւնը դեռ իրարու հետ այնչափ լաւ միացած չեն երևար : Կան խիստ անկեղծ մարդիկներ , որոնց խօսքերն ու բռնած դէմքը արուեստակեալ են , իբրեւ թէ ծածուկ պահելու բան մը ունենային մտքերնուն մէջ . երբեմն ընդ հակառակն կը գտնուին այնպիսի մարդիկներ ալ , որոնց սիրտը թէպէտ քաղցր է , բայց կերպերնին բիրտ է . և դեռ աւելին ալ կայ . շատ անգամ խիստ խօսակցութեան ու խիստ կերպերու տակ՝ տկար բնաւորութիւն մը ծածկուած է : Դպրութեանց ու բանաստեղծութեան վրայ եւանդ այնպիսի մարդիկներու քով կը գտնուի , որոնք ընկերական կենաց մէջ ռամիկ սովորութիւններ ունին : Գերմանիոյ պէս ուրիշ աշխարհք մը չկայ , ուր զրականներն ու համալսարաններու մէջ սորվող երիտասարդները այնչափ լաւ գիտնան հին լեզուները ու հնութեան վրայ այնչափ տեղեկութիւն ունենան . բայց այս բաները ամենեւին չկան այն տեղերը , ուր ընդհանրապէս հին սովորութիւնները դեռ կը տւեն : Յունաստանի յիշատակները , գեղարուեստից ախորժակը կարծես թէ հաղորդակցութեամբ հասած են այս աշխարհքս . բայց կալուածական կարգերը , Գերմանացոյ հին սովորութիւնները միշտ կը մեծարուին , թէպէտ երկրին զինուորական ուժին դժբաղգութենէն նոյն ազդեցութիւնը չունին :

Բոլոր Գերմանիոյ պատերազմական երևոյթը ու ամէն մէկ քայլի զինուորի

Հանդիպիլդ, մէկալ կողմանէ ալ տունը քաշուող անցուցած կենաց պէս զարմա- նալի բան չկրնար ըլլալ: Աշխատութե- նէ ու օգուէն խառնակութիւններէն կը վախնան, անանկ որ կարծես թէ բոլոր ազգը վաճառականներէ ու գրականներէ միայն կազմուած է. թէպէտ և երկրին օրէնքներուն ու կարգադրութիւննե- րուն նպատակն է և պէտք է ըլլայ՝ ազ- գը զինուորական սովորութիւններու վարժեցընել: Աւր որ հիւսիսային ազ- գերը իրենց կլիմային անբարեխառնու- թիւնը բանի տեղ չեն սեպեր, ամէն տեսակ նեղութեան տանելու մասնաւոր կերպով մը կը վարժին. ասոր օրինակ Աուսի զինուորը: Բայց ուր որ կլիման բոլորովին ցրտագին չէ և տնական զգու- շութիւններով կարելի է օգուէն դիմացն առնել, նոյն իսկ այդ զգուշութիւն- ները՝ պատերազմին տուած մարմնա- կան փասաներէն կը խորշեցընեն զմարդ:

Արակարանները, գարեջուրն ու ծը- խախտտին ծուխը Վերմանիոյ մէջ աղ- տոտ ու տաք մթնոլորտ մը կը ձևացը- նեն հասարակ կարգի մարդկանց չորս կողմը, որ անկէց չեն ուզեր ելլել: Այս մթնոլորտը՝ գործունէութիւնը կը վեր- ցընէ, որ գոնէ արիութեան չափ հար- կաւոր է պատերազմի. բան մը որոշելու դանդաղ կը շարժին Վերմանացիք, ընդ հակառակն դիւրաւ կը վհատին, որով- հետեւ իրենց սովորական կենաց խեղ- ճութեան պատճառաւ՝ բազդին յաջո- ղութիւններուն յոյս չեն ունենար: Այս- զաղ ու կանոնաւոր կենաց սորված ըլ- լալը՝ դիպուածին բազմաթիւ փոփոխու- թիւններուն անանկ ընդդիմութիւն մը կը զարթուցանէ Վերմանացւոց սրտին մէջ, որ կարգով ժամանակով եկած մա- հը աւելի սիրով յանձն կ'առնեն, քան թէ վտանգներու դիմագրաւ կեանքը:

Այլ և այլ կարգի մարդկանց տար- բերութիւնը, որն որ Վերմանիոյ մէջ Վաղդիայէն աւելի դուրս կը ցատքէ, պէտք էր որ քաղաքացւոց մէջէն զի- նուորական ոգին վերցընէր. բայց այս զգալի տարբերութիւնը ամենեւին փնա- սակար բան մը չէ, որովհետեւ՝ կը կըր-

կնեմայս երկրորդ անգամ՝ Վերմանիոյ մէջ բարեսրտութիւն ամէն բանի հետ կը միանայ, նոյն իսկ ազնուապետական գոռոզութեան հետ ալ. և աստիճանի զանազանութիւնները հոս ուրիշ բան չունին՝ բայց եթէ արքունեաց քանի մը առանձնաշնորհութիւններ, քանի մը ընկերական ժողովքներ՝ որոնք անանկ զուարճալի մը չեն, որ մարդուս սաս- տիկ ցաւը շարժեն. ինչ կողմանէ ալ ըլ- լայ՝ ամենեւին ծանր ու դառն բան մը չկայ, երբոր ընկերութիւնը, և անով ծաղրաբանութիւնը՝ քիչ ազդեցութիւն ունին: Արդիկ ուրիշ կերպով չեն կրնար ճշմարտապէս փնաս ընել իրենց հոգւոյն՝ բայց եթէ խարդախութեամբ ու ծաղրաբանութեամբ. անոր համար այն երկիրը, ուր ծանրաբարոյ ու ճըշ- մարտախօս է մարդկանց բնաւորութիւնը, հոն միշտ արդարութիւն ու երջանկու- թիւն կայ: Բայց այն պատենէն որ Վեր- մանիա ազնուականը քաղաքացիներէն կը զատէ, բնականապէս անպատերազ- մասէր ժողովուրդ պիտի ընէր այս ազգը:

Արեւակայութիւնը, որ Վերմանիոյ արուեստաւորաց ու գրականաց գլխա-ւոր յատկութին է, վտանգներու վախ ծնանել կու տայ, թէ որ այս բնական հակամիտութեան դէմը չառնուի կար- ծեաց ու պատուոյ ուժովը: Վաղ- ղիոյ մէջ՝ ասկէ հին ժամանակներն ալ պատերազմի ընդհանուր սէր մը կար. և ժողովուրդը յօժարութեամբ իրեն կեանքը վտանգի մէջ կը դնէր՝ իբրեւ գործունէութիւն մը տալ սեպելով կե- նաց ու անոր ծանրութիւնը քիչ զգա- լու միջոց մը: Եւ ատ քննելու բան է թէ արդեօք ընտանեկան զգացմունքները, անդրադարձութեան վարժութիւնը, և նոյն իսկ հոգւոյն քաղցրութիւնն ալ՝ մաւ հուան վախը չեն տալաւորեր սրտին մէջ. բայց թէ որ տէրութեան մը բո- լոր ուժը իր զինուորական ոգւոյն վրայ կը կայանայ, հարկ է քննել թէ ինչ պատճառներ Վերմանացւոց ազգին մէջ այս ոգին տկարացուցած են:

Կը շարունակուի: